

No: 1793 – Menş e Adı

TUNCELİ PÜLÜMÜR YER ALTI KAYNAK TUZU

Tescil Ettiren

TUNCELİ TİCARET VE SANAYİ ODASI

Bu coğrafi işaret, 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu kapsamında 13.11.2024 tarihinden itibaren korunmak üzere 21.11.2025 tarihinde tescil edilmiştir.

Tescil No : 1793
Tescil Tarihi : 21.11.2025
Başvuru No : C2024/000322
Başvuru Tarihi : 13.11.2024
Coğrafi İşaretin Adı : Tunceli Pülümür Yer Altı Kaynak Tuzu
Ürün / Ürün Grubu : Tuz / Diğer
Coğrafi İşaretin Türü : Menşe adı
Tescil Ettiren : Tunceli Ticaret ve Sanayi Odası
Tescil Ettirenin Adresi : Moğultay Mah. Prof. Dr. Veysel Eroğlu Cad. Çetindere Apt. 3 B Merkez
TUNCELİ
Coğrafi Sınır : Tunceli ili Pülümür ilçesi Göneli, Hiver ve Balpayam köyleri
Kullanım Biçimi : Tunceli Pülümür Yer Altı Kaynak Tuzu ibaresi ve menşe adı amblemi, ürünün kendisi veya ambalajının üzerinde kullanılır. Ürünün kendisi veya ambalajının üzerinde kullanılmadığında Tunceli Pülümür Yer Altı Kaynak Tuzu ibaresi ve menşe adı amblemi, işletmede kolayca görülecek şekilde bulundurulur

Ürünün Tanımı ve Ayırt Edici Özellikleri:

Tunceli Pülümür Yer Altı Kaynak Tuzu; Tunceli ili Pülümür ilçesi Göneli, Hiver ve Balpayam köylerinde üretimi yapılan kokusuz, saydam renkli ve kübik yapılı yer altı kaynak tuzudur.

Tunceli ili Pülümür ilçesi Göneli, Hiver ve Balpayam köyleri, İran-Turan fitocoğrafik bölgesinde ve Anadolu diyagonalinin üzerinde yer alır. Coğrafi sınır; Fırat Havzası içerisinde kalan, Munzur Dağları ve uzantısı Avcı Dağları ile kuzeydoğusunda Bağırpaşa Dağlarıyla kuşatılmış yaklaşık 900 metre yüksekliğindedir. Bu alanın yüksekliği toprak, su ve çıkarılan kaynak tuzunun doğal ve temiz olmasını sağlar.

Coğrafi sınırdaki kaynak tuzu, yüzeysel yer altı sularının kayalık yapısındaki tuz tabakasını eritip bünyesine kattıktan sonra dere vadilerinde oluşur. Tunceli Pülümür Yer Altı Kaynak Tuzu; coğrafi sınırdaki karasal iklime bağlı olarak yazların sıcak geçmesi ve kuzeybatıdan esen kuvvetli rüzgârların etkisiyle güneş ışınlarının yoğunluğu yer altı kaynak tuzundaki suyun hızlı buharlaşmasını ve tuzun kristalleşmesini sağlar. Beşeri faktörün tuzlada suyun buharlaşması aşamalarında; tuzun çevrilmesi ve belli bir alana toplanması vb. işlemlerinde etkin faaliyeti bulunur.

Tablo 1. Tunceli Pülümür Yer Altı Kaynak Tuzunun Bazı Fiziksel ve Kimyasal Özellikleri

Fiziksel / Kimyasal özellikler	En az	En çok
Mn (Mangan) (ppb)	103,306	250,059
Se (Selenyum) (ppb)	24,763	90,685
Li (Lityum) (ppb)	49,202	461,562
V (Vanadyum) (ppb)	45,463	-80,237
Cu (Bakır) (ppb)	46,372	124,722
As (Arsenik) (ppb)	10,722	18,790
P (Fosfor) (ppb)	45,215	65,220
Zr (Zirkonyum) (ppb)	1,239	2,259
Cd (Kadmiyum) (ppb)	-0,527	0,619
Mg (Magnezyum) (ppb)	143,439	260,613
K (Potasyum) (ppb)	35,871	253,373
Na (Sodyum) (ppb)	68811,836	116988,374
Ca (Kalsiyum) (ppb)	217,262	310,950
Fe (Demir) (ppb)	3,193	7,699
pH	6,67	6,85
Sıcaklık (kaynak tuzlu su)	10,1	12,3
İletkenlik (mS)	240,14	424
Tuzluluk (g/L)	139,7	263,14
Nem oranı (%)	1,6	2,3
Suda çözünmeyen madde (g/L)	0,687	1,685

Kaynak tuzunun tuzluluk oranı (bome derecesi), ilkbahar yağışları ve debiye bağılı olarak % 14 ile 24 % arasında değişiklik gösterir.

Üretim Metodu:

Tunceli Pülümür Yer Altı Kaynak Tuzu üretimi, haziran ve eylül ayları arasında hava sıcaklıklarının yüksek ve güneşli olduğu günlerde yapılır.

Coğrafi sınırdaki yeraltı su kaynaklarının kayac yapısında bulunan kaya tuzu tabakalarını eriterek yüzeye çıktığı noktalarda sondaj işlemi 8-10 m arasında yapılır. Yüzeye çıkan tuzlu su, depo şeklindeki kuyularda biriktirilir. Kuyudaki tuzlu sular dinlendirme havuzlarına tahliye edilir. Dinlendirme havuzları; tabanı antibakteriyel özelliğe sahip gıda üretiminde kullanıma uygun membran tabakası ile toprak zeminden ayrılır. Birkaç gün dinlendirme havuzunda bekletilir. Dinlendirme havuzunda bulanıklık unsurları ile aşama aşama tuz konsantrasyonu, güneş ısı ve açık havadaki rüzgâr etkisiyle buharlaşan su miktarına bağlı olarak ağır metaller gibi bulaşan unsurlar havuzların dibine çöker ve suyun temizlenmesi sağlanır.

Temizlenen ve saf haldeki tuzlu su, havuzlar arasındaki borular vasıtasıyla tuz havuzlarına aktarılır. Coğrafi sınırın hava sıcaklığı, güneş ışınlarının yoğunluğu ve rüzgârın etkisiyle suyun buharlaşması artar. Coğrafi sınırın topografik yapısı, iklim özelliği ve beşeri faktörün etkisiyle tuzun konsantrasyonu ve kristalleşme yoğunluğu yükselir.

Bu süreçte beşeri faktör, geleneksel yöntemle fırça, tahta kürek vb. yardımıyla tuzun nemden arınmasına destek verir. Kristal halindeki tuz, belirli aralıklarla havuzun belli noktalarında toplanarak biriktirilir.

Tuz birikintileri neminden arındırılıp güneş ışığında kurutularak beyaz rengine kavuştuktan sonra rafine edilmeden ve herhangi bir katkı maddesi kullanmaksızın eleme işlemine tabi tutulur ve partikül büyüklüğüne göre Türk Gıda Kodeksi Tuz Tebliği'nde belirtilen usul ve esaslara uygun şekilde farklı gramajlarda üretim yerinde ambalajlanır.

Denetleme:

Denetimler; Tunceli Ticaret ve Sanayi Odasının koordinatörlüğünde; Tunceli Ticaret ve Sanayi Odasından, Tunceli İl Tarım ve Orman Müdürlüğünden ve Pülümür Belediyesinden alanında uzman kişinin katılımıyla en az 3 kişiden oluşan denetim merci tarafından gerçekleştirilir.

Denetim merci, üretimde kullanılan yeraltı sularının temin edildiği yerin uygunluğu, kaynak suyun tuz konsantrasyonunun % 14 ilâ % 24 bome değerleri arasında olması, üretim metodunun uygunluğu, ürünün fiziksel özelliklerinin uygunluğu, ağır metal bulaşan miktarının kontrolü, Tunceli Pülümür Yer Altı Kaynak Tuzu ibaresi ve menşe adı ambleminin kullanımının uygunluğunu denetler.

Denetim sırasında tespit edilen uygunsuzluklar ile alınması gerekli tedbirler denetlenen ilgili kişi, kurum veya kuruluşa bildirilir. Denetim merci, kamu kuruluşlarından veya özel kuruluşlardan veya bunlarda görevli uzman gerçek veya tüzel kişilerden denetimin gerçekleştirilmesi sırasında faydalanabilir veya hizmet satın alabilir. Tescil ettiren, hakların korunmasında hukuki süreçleri yürütür.